

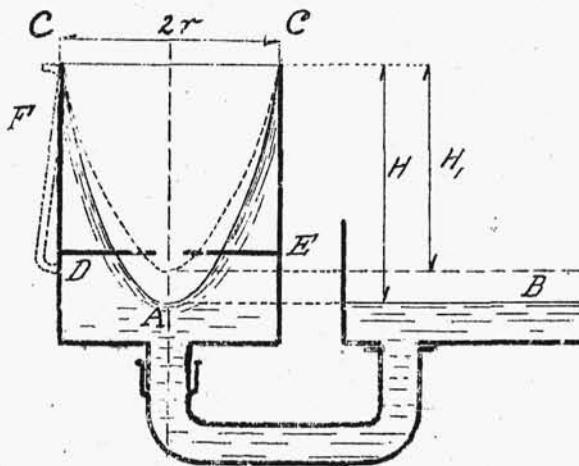
$$\omega = \frac{H}{r} \sqrt{\frac{3g}{H}} = \frac{1}{r} \sqrt{3gH} = \frac{1.73}{r} \sqrt{gH}.$$

Jeżeli $h = \frac{1}{2}H$, wtedy zarówno /43/, jak i /44/ równanie są stosowane. Otrzymujemy z nich jedną i tę samą wartość:

$$\omega = \frac{1}{r} \sqrt{2gH} = \frac{1.414}{r} \sqrt{gH}.$$

99. PRZYKŁAD 21.

Poprzednie rozważania pozwalają na oznaczenie prędkości katowej obrotu naczynia cylindrycznego,

rys. 57.

które w dolnej części połączone jest ze stojącym zbiornikiem *B* o znacznej objętości. Poziomą dy w zbiorniku *B* jest stały i zadany. Jaka prędkość katową należy nadać na-

czyniu, aby woda doszła do krawędzi *C*, znajdującą się na wysokości *H* ponad zwierciadłem wody w naczyniu *B* ?

Podczas obrotu naczynia ciśnienia hydrostatyczne w punktach obranych na osi obrotu zależą tylko od ciężaru cieczy; zatem ciśnienia w tych punktach będą się kształtowały tak samo jak w cieczy ciężkiej, będącej w spoczynku. Stąd widzimy, że jeśli ciśnienie zewnętrzne na powierzchnię wody w naczyniu AC i na powierzchnię w zbiorniku B jest jednakowe, to punkt A paraboloidu winien być na poziomie zwierciadła wody w B . Stąd wynika, że rozwiązanie polegać będzie na tem, aby znaleźć taką prędkość kątową, przy której parabola przechodzić będzie przez punkty C, A, C .

W tym celu skorzystamy z równania /40/:

$$x^2 = \frac{2g}{\omega^2} (z_0 - z),$$

gdzie zamiast x należy przyjąć r , zamiast z_0 — H i zamiast z — 0 .

Wtedy otrzymamy:

$$r^2 = \frac{2g}{\omega^2} H ; \quad \text{albo} \quad \omega^2 = \frac{2g}{r^2} H.$$

Stąd znajdziemy:

$$\omega = \frac{1}{r} \sqrt{2gH}$$

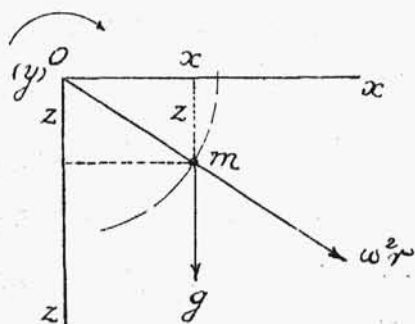
Jeżeliby w ścianie cylindrycznego naczynia zrobić otwór poniżej C , wówczas otrzymalibyśmy wylew wody. W rezultacie będziemy mieli wypływ podniesionej

na pewną wysokość wody.

Właściwie do otrzymania wypływu wody znaleziona prędkość kątowna ω nie będzie jeszcze dostateczną; przy tej prędkości kątowej możemy tylko otrzymać podniesienie się wody i zatrzymanie się jej na wskazanej wysokości; do utrzymania jednak ruchu wody prędkość kątowa ω nie będzie dostateczną.

Nic się nie zmieni, jeżeli w naczyniu cylindrycznym damy górne dno DE ; wówczas odpadnie górna część wody /ponad DE /. Jeżeli w dodatku wyprowadzimy rurkę F przez boczną ściankę naczynia, wtedy woda podniesie się w rurce F do wylotu i może nastąpić wypływ wody przez tę rurkę.

100. PRZYKŁAD 22. Naczynie, wypełnione cieczą, obraca się około osi poziomej. Jaki będzie kształt powierzchni jednakowego ciśnienia? Niech obrót się odbywa około osi Oy z prędkością kątowną ω . Weźmy którąkolwiek cząstkę cieczy w odległości r od osi obrotu. Wtedy możemy tę cząstkę rozpatrywać, jako będącą w spoczynku bezwzględny, o ile będziemy uważali, że na nią działa - prócz siły rzeczywistej - siły ciężkości - jeszcze siła odwrotna do siły unoszenia - siła odśrodkowa. Pierwsza siła daje przyspieszenie g ;

rys. 58.

druga - przyśpieszenie $\omega^2 r$. Rzuty tych przyśpieszeń na osi x, y, z , są: $0, 0, g$ oraz $\omega^2 z, 0, \omega^2 z$. Wobec tego w równaniu powierzchni jednakowego ciśnienia:

$$Xdx + Ydy + Zdz = 0$$

należy wstawić zamiast $X = \omega^2 x$; zamiast $Y = 0$; zamiast $Z = g + \omega^2 z$. Wówczas równanie przyjmie postać:

$$\omega^2 x dx + (g + \omega^2 z) dz = 0.$$

Po scałkowaniu znajdziemy:

$$\frac{\omega^2 x^2}{2} + gz + \frac{\omega^2 z^2}{2} = \text{Const.}$$

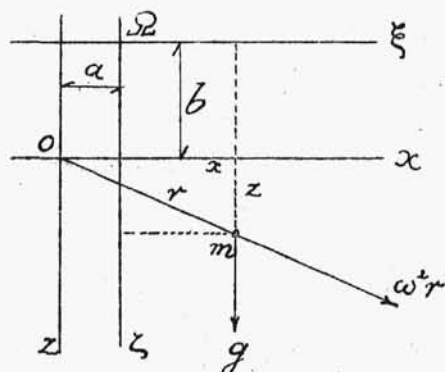
albo

$$x^2 + z^2 + \frac{2g}{\omega^2} z = \text{Const.}$$

Jest to równanie powierzchni cylindrycznej, której oś jest równoległa do osi y , lecz nie leży na osi y . Na ten ostatni warunek wskazuje obecność wyrazu: $\frac{2g}{\omega^2} z$.

Znajdźmy oś powierzchni jednakowego ciśnienia: Niech ta oś przechodzi przez punkt Ω , którego

spółrzędnymi względem osi ox i Oz są a i b .

rys. 59.

Z rysunku odczytujemy: $x = \xi + a$; $z = \zeta - b$; wówczas równanie

$$x^2 + z^2 + \frac{2g}{\omega^2} z = \text{Const.}$$

przybierze postać:

$$(\xi + a)^2 + (\zeta - b)^2 + \frac{2g}{\omega^2} (\zeta - b) = \text{Const.}$$

albo

$$\xi^2 + a^2 + 2a\xi + \zeta^2 + b^2 - 2\zeta b + \frac{2g\zeta}{\omega^2} - \frac{2gb}{\omega^2} = \text{Const.}$$

Aby oś cylindrycznej powierzchni przechodziła przez Ω należy tak a i b dobrać, aby wyrazów z ξ i ζ nie było.

Zatem: $2a\xi$ winno być $= 0$, skąd otrzymujemy, że $a = 0$ oraz

$$\zeta \left(\frac{2g}{\omega^2} - 2b \right) = 0 \quad \text{skąd} \quad b = \frac{g}{\omega^2} \dots /45/.$$

Wówczas nasze równanie przyjmie postać:

$$\xi^2 + \zeta^2 + b^2 - \frac{2gb}{\omega^2} = \text{Const.}$$

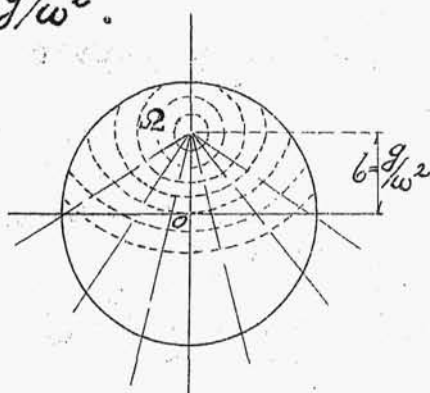
ponieważ $b = \frac{g}{\omega^2}$, więc:

$$\xi^2 + \zeta^2 + \frac{g^2}{\omega^4} - \frac{2g^2}{\omega^4} = \text{Const.}$$

albo:

$$\xi^2 + \zeta^2 = \frac{g^2}{\omega^4} + Const.$$

Widzimy więc, że w danym przypadku powierzchniami jednakowego ciśnienia będą powierzchnie cylindryczne, których oś znajduje się ponad osią obrotu na wysokości g/ω^2 .

rys. 60.

W miarę zwiększenia się ω oś Ω będzie się zbliżać do osi 0; wreszcie, kiedy ω staje się bardzo dużym, wówczas $b = g/\omega^2$, staje się $= \infty$.

Taki układ powierzchni jednakowego ciśnienia znajdujemy w wodzie, napełniającej skrzynki koła wodnego lub kanały turbiny z osią poziomą. Przy kołach wodnych b jest bardzo znaczne, gdyż prędkość ω jest bardzo mała.

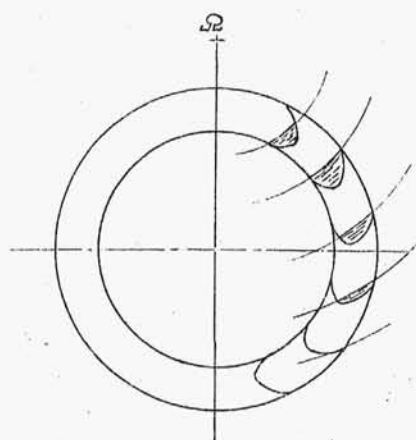
Jak się przedstawiają swobodne powierzchnie wody w skrzynkach koła wodnego, pokazane jest na sąsiednim rysunku.

Ciśnienie hydrostatyczne znajdziemy z równania:

$$p = p_a + \frac{g}{\omega^2} \int_a^{(x,y,z)} (Xdx + Ydy + Zdz);$$

po podstawieniu odpowiednich wartości na X, Y, Z , otrzymamy:

$$p = p_a + \frac{\gamma}{g} \left[\frac{\omega^2}{2} (x^2 + z^2) + gz \right]_a^{(x,y,z)}$$

rys. 61.

Równanie linii sił
znajdziemy zwykłą drogą,
posiłkując się równaniem:

$$\frac{d\xi}{X} = \frac{d\eta}{Y} = \frac{d\zeta}{Z},$$

podstawiając wartości od-
powiednie na X, Y i Z .

Znajdziemy, że będzie

to pęk prostych, przechodzących przez oś OL .

101. NACZYNIA POŁĄCZONE, NAPEŁNIONE CIECZĄ JEDNORODNĄ.

Niech będą dwa naczynia połączone, o dowolnych zresztą przekrojach, napełnione jednorodną cieczą ciężką o ciężarze właściwym γ . Niech na swobodną powierzchnię cieczy w naczyniu I działa ciśnienie p_1 , w naczyniu zaś II - p_2 . Niech naczynie i ciecz znajdują się w spoczynku i w równowadze. Obierzmy jakikolwiek punkt m wewnątrz cieczy. Niech ciśnienie to będzie: p .

Jeśli punkt m będziemy rozpatrywali, jako be-